

EDITORIAL

La falsa dicotomia

En el numero 73, del mes d'octubre, parlavem d'obvietats i de còm la condició valenciana, que havia de ser obvia per a tots, era un misteri per a molts.

Ni fet a proposit, el dia desset d'eixe mes, com volent donar-nos la rao, en el programa de televisió **El Intermedio**, una de les presentadores, per a fer una de les seues gracies, amollà: "...*españoles, catalanes y valencianos -que es como una mezcla de los dos pero con petardos-*".

Ya ho veuen, els valencians no tenim personalitat pròpia, no som mes que una barreja de catalans i espanyols. Eixa es l'imatge que des de fora se te de nosatres. I lo que es mes increïble, la que molts valencians tenen de si mateixos.

Hem conseguit lo impossible, recórrer l'Historia al revés. Uns altres pobles han hagut de lluitar molt per a construir-se una personalitat i aconseguir el reconeixement de la mateixa. En canvi els valencians, que tenim una personalitat inqüestionable i inqüestionada, que erem admirats i imitats, hem arribat a dubtar de la nostra pròpia condició i a ser objecte de chances.

De manera que, si be no es certa l'insultant descripció del programa de televisió, si que es cert que la societat valenciana pareix dividida entre els **procastellans** i els **procatalans**, i esta dicotomia impossible nos està desquarterant.

Per un costat, els nostres representants polítics estan tan clarament a les ordens dels seus caps de partit que per moments pareix que el **President de la Generalitat** haja segut posat des de Madrid i no triat pels valencians per a que defenga els seus interessos. L'última, el ninguneig que en els **Presuposts Generals de l'Estat** se fa de nou als valencians. El rebuig a les esmenes presentades per **Alberto Fabra** ha fet que els 144 milions d'euros d'inversions que esperava obtindre s'hagen quedat en uns ridículs cent mil, mes ridículs encara si se comparen en les inversions milionàries que obtingueren unes altres comunitats autònomes. Mentres uns altres, per molt -moltíssim- manco, criden "*Espanya ens roba*", aci assistim al lamentable mutisme d'un president que ni tan sols gosà alçar una veu de protesta, no anara a enfadar-se el seu amo.

Els de l'atre extrem, per la seua banda,

estan ara ocupats en homenajes a cantants i poetes. I en est absurd en el que estem enclavats, no només se llimiten a fer les seues particulars celebracions, sino que reclamen l'adhesió entusiasta de tot lo mon.

Res que objectar a que qualsevol s'expresses en la llengua que li abellicxa, pero u se pregunta qué li deu este poble a artistes que en conte d'utilitzar la **llengua valenciana** preferiren cantar i contar en una llengua aliena; mes encara, son representants visibles d'una ideologia repressiva que ha perseguit, i persegueix, en sanya el dret a estudiar, coneixer i expressar-se en llengua valenciana, i que ha utilitzat tots els recursos dels que ha dispost per a tractar de desprestigiar a uns altres artistes, intel·lectuals o simples ciutadans que han lluitat i lluiten, estos si, per l'autèntica defensa dels drets dels valencians i la seua recuperació identitària; persones que mereixerien de veres molts homenajes per la seua generositat i entrega i que, per la censura imposta, son ignorades pel conjunt de la societat fora dels àmbits valencianistes.

La conseqüència a tant de desfici, tant voltes advertida per uns com ignorada per uns altres, es la perduda total d'autonomia. Ya perguerem l'autonomia **cultural**, aspecte en el qual fa molt que ballem al so que nos toquen des de ponent o tramontana. Perguerem l'autonomia **política** des del moment que en les **Corts** valencianes no hi ha representació de cap partit d'estricta obediència valenciana, sino només partits que obeixen les ordens que arriben de l'oest o del nord. I el passat 26 de novembre es consumà -encara que simbòlicament, donat que ya s'havia consumada fea temps- la perduda definitiva d'autonomia **financera** en adjudicar-se l'emblemàtic **Banc de Valencia** a una entitat foranea per un euro. El resultat, com no podia ser d'una altra forma, es que les entitats financeres valencianes se les han acabat repartint aquells que ya s'havien repartit el pastís cultural i el polític.

L'últim reducte de valencianisme, l'última esperança, es el poble, el **Poble Valencià**, la societat civil, que ha d'obrir els ulls i vore en claritat a on nos du esta falsa dicotomia en la que nos han instal·lat els qui diuen que nos defenen mentres nos venen.

LA CITA

Tota cosa desija naturalment mantindre's en el seu ser.

Leonart da Vinci

SUMARI

- 1
• EDITORIAL: **LA FALSA DICOTOMIA**
- 2
• LLISTAT: **ACTIVITATS CULTURALS**
- PATRIMONI: **LA TRADICIO DEL BELEM EN TERRES VALENCIANES**
- 3
• FRUITES, VERDURES I HORTALICES (LXIX): **PARLEM DEL MANGO**
- LLISTAT: **ACTIVITATS CULTURALS**
- **PRESENTACIO DE ¡DESPERTA, VALENCIA!**
- 4
• PASSATEMPS
- NADALENCA: **DONEU-ME TONYETES**

ACLARIMENT

Esta publicació està redactada en les Normes d'El Puig. Encara que es una obra col·lectiva, l'encarregat de la redacció final de cada article te llibertat per a fer-ho en la normativa d'accentuació de la seua preferència. Este tema es motiu de debat, pero no de divisió, entre nosatres.

AVIS

Enguany -¡ai!, la crisi - el *Rogle* juga a la loteria en el numero

26621

(Casi casi el numero de vegades que encara nos queda per demanar-los que facen fotocopies d'est eixemplar per a repartir entre amics i coneguts). Poden demanar participacions (3 €) cridant al numero de telefono de la capsalera d'esta pagina.

¡Bon Nadal i Bon Ninou!

ACTIVITATS CULTURALS DECEMBRE DE 2012

Trobarà més informació dirigint-se a les respectives associacions:

Aellva (Assoc. d'Escriptors en Llengua Valenciana)
C/ Alt, 64. 46003 Valencia C.
www.aellva.org

Convencio Valencianista
www.convenciovalencianista.org
administracio@convenciovalencianista.org

IEV (Institut d'Estudis Valencians)
www.iev.org
info@iev.org

LRP (Lo Rat Penat)
C/ Trinquet de Cavallers, 9. 46003 Valencia C.
Tel: 963 91 09 92
www.loratpenat.org

Rogle: Vore quadro a banda en la pagina 3

4 Dec (dimarts) 22:00 h. Teatre Principal. Valencia C.

CXXIX JOCS FLORALS de la Ciutat i Regne de Valencia

+Info: LRP

9 Dec (dumenge) 19:30 h. Sala Iturbi del Palau de la Musica. Valencia C.

CONCERT DE NADAL DE LO RAT PENAT

+Info: LRP

10 Dec (dilluns) 19:45 h. Seu de l'Aellva.

TERTULIA: Charrada a carrec de Voro López sobre normativa i mijos de comunicació.

+Info: Aellva

Del **10 al 14 Dec** 19 h. Seu de Lo Rat Penat

CICLE DE CONFERENCIES

"El Compromis de Casp"

• Programa de les conferencies:

10 Dec (dll): Josep Vicent Gómez Bayarri: "Plantejament del problema successor: El Regne de Valencia en Casp"

11 Dec (dmt): Fra Alfonso Esponera Cerdán O.P.: "L'Iglesia en temps del Compromis de Casp".

12 Dec (dmc): Amparo Cabanes Pecourt: "Els documents del Compromis de Casp".

Francesc Roca Traver: "La personalitat de l'Infant D. Fernando d'Antequera i la seua obra".

13 Dec (djs): Josep Francesc Ballester-Olmos: "Vicent i Bonifaci Ferrer en Casp"

14 Dec (dvs): Vt. Lluís Simó Santonja: "Aspectes jurídics del Compromis de Casp"

Moderador de les Sessions:

D.Fernando Millán Sánchez.

Presidenta del Comité Científic:

Amparo Cabanes Pecourt

+Info: LRP

(Continúa en la pagina següent)

Rogle en Internet

Tots els exemplars editats fins ara estan, en pdf, en:

www.rogleconstantillombart.com

www.pjvalencianista.org

PATRIMONI

M^aA.M.C.

La tradició del Belem en terres valencianes

Les festes de **Nadal** son dies d'alegria, pau i concòrdia. Els majors les esperen en un desig de renovadora esperança, per als menuts tot es il·lusio.

La construcció i exhibició de belems forma part de la litúrgia d'estes festes en molts països del món, especialment de tradició catòlica. L'història de la vinguda al món de **Jesus** i alguns dels fets que l'envolten, com l'anunci als pastors i l'adoració dels **Reis d'Orient**, son part principal de les escenes que se representen. Els belemistes, no obstant, han de recórrer als **Evangelis Apocrífs**, puix es en ells a on s'arregla en més detall este fet. Entre els canònics, i de manera breu, únicament els de **Mateu** i **Lluç** parlen del succés.

L'orige dels belems en el món cristià es troba en la que pot considerar-se com la primera commemoració de la **Nit de Nadal**, la que va realitzar en 1223 **Sant Francesc d'Assís** en la localitat italiana de **Greccio**. La celebració consisti

BELEM DE ROCA (FRAGMENT). MELIANA

en oficiar una missa nocturna en una cova pròxima al convent en la que el sant havia dispost un pesebre en un nino, un bou i una mula per a fer una representació simbòlica del naixement. Conta la llegenda que en l'hora del naixement el nino plorà. S'han trobat antecedents de la celebració del Nadal en les catacumbes romanes.

Seria entre els segles XIV i XV, i per mig dels flares franciscans, que el montage dels belems per Nadal se va consolidar com a tradició en **Italia**, des d'ara on ana estenent-se al restant de **Europa** com a pràctica religiosa, despuix aristocràtica i per últim popular. En la península Ibèrica, en el segle XVIII, **Carles III**, VII de Nàpols, promouria la difusió dels naixements entre l'aristocràcia i la noblea, pràctica que va anar popularisant-se entre el poble pla.

En terres valencianes la tradició dels belems ve d'antic, tant els formats en figures tradicionals com els "belems vivents", realitzats en persones, entre els que destaca el representat en **Elig**. També son molt importants les exposicions de belems a carrec de les diferents associacions de belemistes, que acostumen a instal·lar-los en els edificis i llocs emblemàtics de les respectives ciutats. Ya en els anys quaranta i cinquanta del segle passat la tradició era molt notable en les nostres terres. En la ciutat de **Alacant** va arrelar i es consolidà,

donant peu a l'inauguració l'any 1997 del **Museu de Belems**, projecte que va naixer en el patrocini del **Ajuntament** de la ciutat en col·laboració de la **Associació de Belemistes d'Alacant**, fundada en 1959 i declarada la primera de la seua condició com a Entitat d'Interés Públic pel Ministeri de l'Interior. En fons de diferents parts del món, arreglats a lo llarg de dècades, i en obres pròpies dels membres de l'associació, es creà este museu que es troba situat en una antiga casa (segle XIX) rehabilitada del nucli antic (C/ Sant Agustí, 3).

En este espai museístic podem contemplar dos magnífiques sèries de diorames realitzats per mestres belemistes alacantins. I, en la col·lecció, ademés d'exemples de belemistes valencians, trobarém representacions de **Mallorca, Murcia** i de diversos països de **Europa, Africa, America** i **Asia**, aixina com treballs periòdics que van renovant-se i que nos conviden de nou a visitar-lo.

En **Valencia** ciutat, la **Associació de Belemistes**, fundada en 1956, tots els anys monta el seu belem en en la Sala d'Exposicions de L'Almoina, en l'edifici Punt de Gancho. Molt interessant i recomanable de visitar també es el belem de la **Seu Valentina**.

En **Meliana**, en el "**Barri de Roca**", mereix una visita una obra d'art de 50 metres quadrats que la família **Almela** monta des de fa molts anys.

En **Castello** i com a introducció de les festes es molt conegut el tradicional **Belem de la Pigà**, que tots els anys la **Organisació Colectiu "Betlem de la Pigà"** representa en el Teatre Principal de la ciutat. Es una representació escènica plena de tradicions del Castello de principis del segle XX. Des de que ve representant-se en els anys 60 s'ha convertit en un clàssic del Nadal castellanenc.

La localitat de **Alcoy** conta en una llarga tradició nadalenca, puix en esta ciutat se representa des de fa més de cent anys, un original i singular belem "**El Belem de Tirisiti**". Este es una representació de teatre de porritos. La tècnica que s'utilisa per ad estos porritos es de les més antigues. (Vore **Rogle** nº15, de desembre de 2007)

En quant a belems típics, i tradicionals, la **Associació Belemista de Castello** s'encarrega de montar, entre uns altres, el **Belem Costumista** que s'exhibix en el Museu de Belles Arts d'esta ciutat.

Parlem del mango

Hui parlarem d'un fruit excelent i secular, de sabor estrany i inoblidable i del que alguns escriptors diuen ser el **deu dels fruits**. Generalment en formes de renyó i afinat en la punta, les varietats més comercials tenen un pes d'uns 200 grams, sabent que en els cultius del tròpic poden arribar als dos quilos; tenen la pell groguenca, en taques morades fins a rogenques, i desprenen, quan estan ben madurs, un perfum excitant que invita irresistiblement a ser consumits. Presenta un únic os central, de major o menor tamany segons la varietat, en una corfa llenyosa que recobrix la llavor. La polpa, de color groguenc, és sucosa, suau, refrescant i dolça; pero d'un **dolç indefinible** i diferent per complet a qualsevol altre aliment, inclús sensual. És considerat com un fruit altament saludable i medicinal, en una riquesa vitamínica molt elevada; en algunes varietats el seu contingut en vitamina A i C es superior a la taronja. Els seus efectes diürètics i laxants són molt populars en les zones tropicals, a on fins les fulles i les flors tenen un us medicinal.

El consum més important és en fresc, puix que aixina és com s'aprecien millor les seues exquisites qualitats; pero també s'utilisa en l'industria pasticera, aixina com en la conservera, per a l'elaboració de geles i confitures.

Es un arbre tropical, de tal manera que en la zona de **Motril**, de clima subtropical, difícilment s'ha conseguit fer-lo fructificar com toca i tan sols te un us ornamental per a jardins. En les **Illes Canaries**, curiosament, en **La Gomera** i al sur de **Gran Canaria** fructifiquen casi que en normalitat, encara que en un tamany més menut; no creix en canvi en les demés illes.

Este fruit s'ha guanyat un important apreci en tot lo món i té una demanda constant, a la vegada que obté preus rendables per als agricultors. Són molt apreciats els d'orige africà, procedents de **Mali**, **Costa de Marfil** o **Kenya**, i en general de tota **Centroamerica**. Les principals varietats són: **Haden**, **Kitty**, **Kent**, **Tommy Atkins** i **Irvin**. El seu cultiu data de fa més de 6.000 anys, en moltes possibilitats de que fora en **China**, en les rostàries del **Himalaya**, des d'on s'estengué a tot lo món tropical. S'utilisa de moltes maneres, sobretot en fresc, en salses molt apreciades com la **Chutney**, també en ensalades i, especialment, en conserves que són distribuïdes arreu del món.

El nom del fruit i de l'arbre deriva del portugués "manga", d'una paraula malaya que es pronuncia de la mateixa manera. El mango, **Mangifera indica**, pertany a la familia de les **anacardiacees**, arribant l'altària d'alguns arbres als 25 metres, sent els més bonicos de la flora tropical; de presència arrogant i orgullosa i de fulla perenne. Són molt longeus i poden sobrepassar els cent anys.

Presentacio de ¡Desperta, Valencia!

El passat 29 de novembre es presentava en el Museu de la Ciutat de Valencia, en un acte public, **¡Desperta, Valencia!**, l'obra postuma de **Manolo Soler i Bahilo**, extraordinaria persona, gran valencià i intel·lectual de primera línia.

Cinc amics, que compartiren treball, il·lusions i projectes, s'encarregaren de glossar la vida, per desgracia curta vida, de l'autor i de l'obra que es presentava. Xavier Robles feu un repàs

a la persona, la seua faceta familiar, intel·lectual, laboral i integradora; Ricart Pla parlà de com s'havia dut a terme la revisió i el contrast documental del manuscrit; Agustí Zacarés dissertà sobre el contingut, destacant que l'obra es la plasmació d'un pensament i un cant a la llibertat, a l'hora que un anàlisi de la situació valenciana i una proposta d'actuació per a regenerar una societat dormida. L'editor, Lluís Gómez, parlà de les característiques de l'edició, del significat que contenen les portades i de la nova col·lecció, **Pensaments**, que l'editorial **Mosseguello** inicia en esta obra. Josep Peiró conduí l'acte, en el que no deixaren d'afllorar les emocions, tant en els representants de la taula com en molts dels presents, entre els que se trobaven Silvia, l'esposa de Manolo, Sara la seua filla, sa mare Josefa, el seu germa Quique i molts altres familiars i amics que plenaven la sala.

Una última i emocionada intervenció de Juli Moreno recordà la figura de Manolo i el valor de l'obra, plena de referències locals i de valors universals aplicables a la societat valenciana, per a que esta recupere identitat, prestigi i orgull de poble.

UN INSTANT DE L'ACTE

ACTIVITATS CULTURALS DECEMBRE DE 2012

(Ve de la pàgina anterior)

10 i 12 Dec (dilluns/dimecres) 19.00 h. Biblioteca Municipal Nova Al-Russafi. C/ Poeta Al-Russafi, 2-4. Valencia C.

CICLE DE CONFERENCIES

"75 aniversari de la creació del IEV"

• Programa de les conferències:

10 Dec (dill): Juli Moreno Moreno: "El valencianisme a principis del segle XX"

12 Dec (dimec): Ferran Ribes i Blasco: "La creació de l'Institut d'Estudis Valencians".

+Info: **IEV**

16 Dec (dumenge) Alberc "Argentina". Avda. Ferrandiz Salvador, 40. Benicassim.

JORNADA/ENCUNTRE VALENCIANISTE

+Info: **Convenció Valencianista**

19 Dec (dimecres) 20:00 h. Seu de Lo Rat Penat.

PRESENTACIO del Calendari 2013 Realitzat per Vicent Ramon Calatayud, Aureli López i Belem Marín. Capçalera de Josep Lacreu.

Calendari de taula realitzat per Nació Serrano.

+Info: **LRP**

20 Dec (dijous) 19.00 h. Biblioteca Municipal Nova Al-Russafi. C/ Poeta Al-Russafi, 2-4. Valencia C.

CONFERENCIA: Joan Ignaci Culla: "Desmantlant faules"

+Info: **Rogle**

Del **26 Dec** al **4 Gin**

Stand de la fira EXPOJOVE

+Info: **LRP**

COLABORA EN EL ROGLE

Donar difusió ad esta publicació es la millor forma de col·laborar en nosatres. També pots fer-te **soci** (36 € a l'any) o **col·laborador** (12 € a l'any), i t'enviaré a casa tots els números que es publiquen durant l'any.

Si tens voluntat de fer alguna puntual aportació econòmica, també te quedariem molt agraïts. El nostre número de conte, en **Grup CRM**, es:

3058 2316 39 2720001460

CONTACTA EN NOSATRES

Apartat de Correu 527

46002 Valencia ciutat

Telefon: 617 030 370

rogle@rogleconstantillombart.com

Resol l'acrostic del costat a partir de les definicions.	1. Cada una de les dos parts que ixen en cada costat del cos, per baix de la cintura, formades pels ossos superiors de la pelvis.	1.	-	A	-	-	-	-	
	2. Quantitat de diners que se solliciten, generalment a una institucio financera, i que passat un temps s'han de tornar en interessos. Qualsevol cosa que se deixa ad algu per un periodo de temps.	2.	-	-	-	-	I	-	-
	3. Especialiste en tot lo referent a les lleis de l'univers, el seu origen i evolucio.	3.	-	-	-	-	-	L	-
	4. Cosa inoportuna, absurda o sense trellat que se diu o se fa sense tindre relacio en l'assunt que s'està tractant.	4.	-	-	S	-	-	-	-
	5. Utensili format per un pal llarc en tires de tela en un extrem utilisat per a fregar el pis.	5.	-	-	-	-	C	-	-
	6. Persona molt estricta, inflexible o severa en la seua manera d'actuar o emetre juïns. Se diu tambe d'allo que es molt exacte i precis. Referit a l'orage, s'aplica a les condicions meteorologiques molt dures i extremes.	6.	-	-	I	-	-	-	-
	7. Se diu d'allo que s'adherix facilment a una atra cosa nomes entrar en contacte en ella. Persona excessivament amable i embafosa. S'aplica a la malaltia que es molt contagiosa.	7.	-	-	E	-	-	-	-
	8. Se diu de la persona, animal o planta que està massa prim o menut, en menys desenroll de lo que es normal.	8.	-	-	-	-	R	-	-
	9. Riu menut i en poc cabal.	9.	-	-	-	-	-	-	E

La solucio a peu de pagina.

PARAULES VERTICALS:
 1. Donar eixida a un sentiment, emocio o passio reprimits durant un temps, manifestant-los en plena llibertat i de forma energica i impetuosa.
 2. Desfer alguna cosa partint-la o trencant-la en trossets menuts, fent-la a miquetes.

NADALENCA

Doneu-me tonyetes

ADORACIO DELS REIS, DE JOSEP DE RIBERA

Doneu-me **tonyetes**
 que ya ve Nadal,
 tambe les **estrenes**
 no vos sapia mal,
 i Deu que vos done
 pau en general,
 salut i la gloria
 que es lo principal. (bis)

Aneu **fadrinetes**,
 aneu a Belem,
 voreu a Santa Ana
 i la Mare de Deu
 i el seu Fill en braços
 mes blanc que la neu,
 no pedreu els passos
 que anant pegareu. (bis)

Ya pugen, ya pugen
 escales amunt,
 Deu que nos **proveixca**
 no baixen de buit;
 mire senyor amo,
 aprete la ma,
 per a que tingam
 "pa" hui i "pa" dema
 i "pa" **despusdema**.

Nadalenca tradicional
 de Xixona

GLOSSARI (paraula/ sinonims: definicio)
 S'han respectat les paraules entre cometes del text original, puix es tractava de transcriure literalment el romanç. No obstant, els aclariments corresponents son els següents:
Despusdema: El dia immediat següent a dema.
Estrenes: Diners que els pares, yayos, tios o padrins donen als fills, nets, nebots o fillols el dia de Nadal. Els chiquets solen felicitar abans als majors i se sol dir: "Bon Nadal que tinguen i els diners que vinguen".
Fadrinetes, diminutiu i plural de **fadrina:** Dona que encara no s'ha casat.
Pa: Contraccio coloquial de la preposicio "per a".
Proveixca, de **proveir:** Dotar de tot lo necessari per a un fi.
Tonyetes, diminutiu i plural de **tonya:** Dolç tipic valencià fet de farina, ous, oli i sucre, de forma redona i tova. Segons les zones rep diferents noms i pot dur afegit un atre ingredient com ara: un poc d'anís, pure de creïlla, mel...

Solucio:
 Verticals: 1. DESFOGAR 2. ESMICOLAR
 1. CADERA 2. PRESTAM 3. COSMOLEC 4. DESIFICACI 5. MOCHO 6. RIGOROS 7. APEGALOS 8. ESCARRANSIT 9. RIUET
 I RECORDA...La nostra primera paraula es **desfogar**. La manifestacio energica o l'allaugerament d'un estat d'anim reprimet es un **desfogament**. Se diu que està **desfogat** al que es llibera d'opressions i de sentiments reprimits. Eix.: *Desfogà la seua tristor plorant sense parar. S'ha quedat desfogat despuix d'insultar i cridar a son germa.*
 La nostra segona paraula es **esmicolar**. Se diu que està **esmicolat** ad allo que està desfet en trossets molt chicotets o fet a miquetes. Eix.: *Esmicola les galletes per a posar-les en la llet.*